

Marija — naša posrednica.

Dr Stj. Bakšić.

(Nastavak).

II. Bl. Djev. Marija jest uistinu posrednica sviju milosti, koje čovječanstvo prima.

Nauka o Marijinu posredništvu sviju milosti ne umnaža samo spoznaju objavljenog božanskog poklada, nego i duboko zadire u praktički život puka. Odrazi ove nauke čute se na katoličkim sastancima, u bogoslovskoj literaturi, izjavama papa. Težnja je pače, da ta nauka doskora bude proglašena dogmom, koja će prema sebi tražiti apsolutnu pokornost uma i isključiti u redovima vjernika svaku mogućnost, da je tko osporava i niječe. Treba stoga, da za istinitost ove nauke iznesemo što čvršće dokaze, da se vidi, kako je težnja za dogmatizacijom Marijina posredništva zreli plod dubokog i razboritog gledanja u izvore božanske objave. Za našu tvrdnju iznijet ćemo najprije neke teološke razloge, zatim dokaze iz sv. Pisma, crkvene predaje i crkvenog učiteljstva.

1. Teološki razlozi za tvrdnju: Marija je posrednica sviju milosti.

a) Prvi teološki razlog, koji nam podaje razumnju osnovku za tvrdnju, da je Marija posrednica sviju milosti, sadržan je u činjenici, da je ona suuzročnica našega otkupljenja i stvarna saradnica u sticanju milosti.

Mi smo u prvom dijelu našeg razlaganja¹ vidjeli, da je Bl. Dj. Marija saradivala kod djela otkupljenja uopće (redemptio in actu primo) kao prava suuzročnica, to jest ona je s Kristom kao pomoćnica, dakako podčinjena i ovisna, sticala sve milosno blago. To je istina, koju smo utvrdili čvrstim argumentima iz

¹ Gl. »Bog. Smotru« g. 1927. br. 3. i 1928. br. 4.

sv. Pisma, crkvene tradicije i crkvenog učiteljstva, istina, koja se je u Marijinu životu očitovala ponajprije u njezinoj privoli na Božje materinstvo, dok se konačno u punoj dubljini nije objavila u Marijinoj supatnji pod drvetom križa, gdje je u podređenoj ovisnosti prema Kristu bila suuzročnica našeg spasenja na način zasluge, zadovoljštine, otkupa i žrtve. Iz ove istine logički i nužno slijedi, da je Marija i dijelnica sviju milosti, koje nam je s Kristom zaslužila.

Opravdanost ovog zaključka slijedi ponajprije iz načela, da se dolikuje, te onaj, koji je neko blago i bogatstvo stekao svojim trudom i radom, imade pravo stečenim blagom i raspolagati. Jednako se dolikuje da onaj, koji je kod sticanja blaga sudjelovao, imade i kod dijeljenja i raspolaganja blagom toliko prava sudjelovati, koliko je sudjelovao kod sticanja. Dolično je dakle, da i Marija, koja je na toliko načina kao Kristova pomoćnica saradivala s Kristom kod sticanja milosti, imade pravo i raspolagati stečenim milosnim blagom.

Još veća logička veza između Marijine saradnje kod sticanja milosti i zaključka, da je ona zbog toga i posrednica stečenih milosti, vidi se iz isporodbe Marije s Kristom.

Krist je zato djelitelj sviju milosti, jer ih je sve kao prvotni Posrednik i Otkupitelj stekao. Treba stoga jednako, da je Bl. Dj. Marija za sve milosti postala sudjeliteljka zato, jer ih je sve s Kristom kao suposrednica i suotkupiteljka stekla.

Kad je govor o Kristu, onda se veza između sticanja i dijeljenja milosti čini tako sigurna i naravna, da bogoslovi iz službe sticanja odmah zaključuju na službu dijeljenja. Ta je veza tako uska i unutarnja, da bi u prvom redu bila protivnikova dužnost dokazati, da sa sticanjem milosti nije povezano i njihovo dijeljenje.

Kad se radi o Bl. Dj. Mariji, ne vidimo razloga, da se ne postupa jednako, te iz njezine saradnje ne zaključi na dijeljenje milosti. Ta i Marija je, dakako u određenoj ovisnosti, sticala milosti, i time, poput Krista, uvijek dakako u nužnoj podređenosti, stekla pravni naslov i na dijeljenje milosti.²

Bl. Djevica Marija jest nadalje naša suspasiteljica, a blago, kod kojeg je i ona sudjelovala, uvijek je pred njome. Ona, u

² Gl. Bitremieux, o. c. 159.

vezi s Kristom i njemu podređena, uvijek živi, da nas zagovara. Združenje Marije sa sinom Otkupiteljem ne prestaje nikada, nego ostaje do vijeka. Kad sve ovo imademo pred očima, doista se s mnogo razloga čini, da bi s Božje strane bilo nešto nedolično, kad Marija ne bi imala nekog posredovanja kod dijeljenja milosti. Stičući sa Sinom i pod Sinom milosno blago, stekla je na nj neki pravni naslov. Pak zar je Bog mogao ostaviti ovaj naslov praznim i besplodnim? U tome bi doista bilo nešto nedolično za mudrost i pravednost Božju i neizmjernu ljubav, kojom ljubi svoju majku. Očito je, da bi uskrata saradivanja kod dijeljenja milosti onoj, koja je saradivala kod sticanja milosti, unijela neki nesklad i manjkavost i nesavršenost u Božjim odlukama. Marija dakle mora da je posrednica sviju milosti.

Veza između sticanja i dijeljenja milosti vidi se nadalje iz ispredbe s ostalim svecima. Blaženo gledanje i nebeska slava ne umanjuje nego umnožava i usavršuje sjedinjenje svetih s Kristom. Bl. Dj. Marija imala je već na zemlji s Kristom posebnu vezu, koja je stajala u Marijinoj saradnji u Kristovu otkupnom djelu. Dakle ni kod Marije neće nebeska slava umanjiti ove veze s Kristom, nego će je još više umnožiti i usavršiti. Usavršenje pak onog sjedinjenja, koje je na zemlji sastojalo u zajedničkoj saradnji kod otkupljenja, može u nebeskoj slavi stajati samo u združenju s Kristom u onom otkupljenju, koje se provodi s nebesa, a to je dijeljenje sviju milosti.

Iz Marijine saradnje kod djela otkupljenja uopće zaključuje na njezinu saradnju kod dijeljenja sviju milosti i sv. Otac papa Pijo X. riječima: »Iz ovog zajedinstva bolova i volje među Kristom i Marijom zaslužila je ona, da predostojno postane obnoviteljka propalog svijeta te stoga djeliteljka sviju darova, koje nam je Krist smrću i krvlju stekao.«³

Jednako Leo XIII. ovako govori: »Po Božjoj odluci tako je ona (t. j. Marija) počela bdjeti nad Crkvom, tako nam materinski pomagati i njegovati nas, da je ona, koja je bila pomagateljka u svetinji ljudskoga otkupljenja, jednako pomagateljka kod dijeljenja milosti, koja iz ove svetinje (sakramenta) imade da dopire u sva vremena.«⁴

³ U enc. Ad diem illum od 2. II. 1904.

⁴ U enc.: Adjutricem populi 5. IX. 1895.

Benedikto XV. opet ovako dokazuje: »Tako je sa sinom, dok je trpio i umirao, trpjela i gotovo umrla, tako se zbog spašenja ljudi odrekla majčinskih prava na Sina i koliko se na nju odnosilo, žrtvovala je Sina, da umiri Božju pravdu tako, da se za nju s pravom može reći, da je s Kristom rod ljudski otkupila. Baš poradi toga svakovrsne milosti, koje iz riznice Otkupljenja primamo, davaju nam se kanoti iz ruku same prežalosne Djevice.«⁵ Nema dvojbe, da ova argumentacija počiva na pretpostavci, da postoji unutarnja veza između sticanja i dijeljenja milosti.

b) No i ako se naš zaključak o Mariji kao djelnici sviju milosti, u koliko se izvodi iz njezine saradnje kod sticanja milosti, čini logičan i opravdan, ipak mu neki osporavaju vrijednost. Bog je po mišljenju ovih bogoslova mogao odrediti, da Bl. Dj. Marija saraduje kod sticanja milosti, a da ipak ne sudjeluje i kod dijeljenja. Dakle iz sticanja milosti — govore oni — ne može se zaključiti i na sudjelovanje kod dijeljenja milosti.

Međutim ova protivnička tvrdnja ne stoji. Kad je Bog Bl. Dj. Mariju odredio da bude saradnica kod sticanja milosti, slijedi, da ju je morao odrediti i za saradnicu kod dijeljenja milosti. Nije na to Bog možda vezan svojom apsolutnom moći (potentia absoluta), ali je zacijelo na to bio vezan svojom t. zv. redovnom moći (de potentia ordinata), kojom upravlja svijet. Snagom naime svoje redovne moći, kojom kao mudro, razborito i pravedno biće upravlja i ravna svijetom (potentia ordinata), može Bog činiti samo ono, što je u skladu s njegovom mudrošću i pravednošću. Iako bi dakle Bog apsolutnom svojom moći mogao uskratiti Mariji suradnju kod dijeljenja milosti, mada je sudjelovala kod njihova sticanja, a ono se svakako čini, da bi bilo nedostojno Božje mudrošću i pravednošću uskratiti suradnju kod dijeljenja milosti onoj, koja je na tu diobu stekla pravo svojom suradnjom kod sticanja milosti. Nema nikoje sumnje, da je Bog posve slobodno preodredio Bl. Dj. Mariju za saradnicu kod otkupljenja. Ali određivši je za saradnicu kod sticanja milosti nije ju više mogao izlučiti iz saradnje kod dijeljenja milosti, jer je ovo sa sticanjem milosti u unutarnjoj i nužnoj vezi.

⁵ Acta Apost. Sedis t. 10. 1918. p. 182.

Kažu opet neki: Samo je dolikovalo (*conveniebat*), da Bog dade Bl. Djev. Mariji pravo saradnje kod dijeljenja milosti. Iz onog pak, što se tek dolikuje, ne može se izvesti čvrsti i sigurni zaključak, nego tek vjerojatni — probabilni.

Na ovo nam je odgovoriti, da je prikladnost i doličnost dvostruka: Jedna je takova, da je ono, što je njoj protivno jednako dolično ili barem nije nedolično. Druga je takva, da je ono, što joj je protivno, nedolično ili barem manje dolično. — Nema sumnje, da se iz prve doličnosti ne može izvesti sigurni, čvrsti zaključak, nego tek vjerojatni. Ali iz druge doličnosti, osobito ako se radi o Bogu u odnosu prema njegovoj majci, može se stvoriti zaključak posvema siguran i čvrst. I upravo ova druga doličnost dolazi kao srednjak (*terminu medius*), kad se radi o dokazivanju Marijine saradnje kod dijeljenja sviju milosti. Radi se naime o doličnosti, koja za Boga izvire odatle, što je Marija sudjelovala kod sticanja milosti i time po samoj naravi stvari stekla neko pravo i na njezino dijeljenje.

Ova je doličnost temelj, koji u svojim govorima pretpostavljaju i rimski biskupi. Kad bi pak postojala samo jednostavna doličnost, koju je Bog mogao, ali ne morao ispuniti, onda ne vidimo razloga, kako mogu pape iz jednostavne činjenice Marijine saradnje kod sticanja milosti posve prirodno i spontano zaključiti na njezinu saradnju kod dijeljenja milosti.

c) Dokazali smo Marijino posredništvo kod dijeljenja milosti iz njezine načelne saradnje kod sticanja milosti.

No to nam se posredništvo očituje također, ako Marijinu saradnju promatramo bilo pod kojim od onih obzira, za koje spomenusmo, da ih na sebi imade Marijina saradnja kod otkupljenja.

Uzmimo n. pr. Marijinu zaslugu po primjerenosti. Ako je naime Bl. Dj. Marija po primjerenosti (*de congruo*) zaslužila sve milosti, koje je Krist zaslužio po pripadnosti (*de condigno*), onda slijedi, da Bl. Dj. Marija surađuje i kod dijeljenja onih milosti, koje je zaslužila, jer je unutarnja veza između zasluge i prava dijeliti ono, što si zaslužio. Opravdanost ovog zaključivanja vidi se odatle, što bogoslovi baš iz činjenice, što je Krist zaslužio sve milosti, zaključuju na njegovo pravo kod dijeljenja i darivanja tih milosti.

Marijina saradnja kod dijeljenja sviju milosti izvodi se također iz njezine saradnje kod žrtve na križu. Bl. Dj. Marija prinijela je — kako vidjesmo — sa svoje strane svoga Sina kao žrtvu za otkupljenje roda ljudskoga. Budući dakle, da je žrtva na križu bila na neki način njezina, slijedi, da su na neki način njezine i milosti, koje su tom žrtvom zaslužene. Prinosći dakle svoga Sina kao žrtvu ušla je Marija u saradnju otkupljenja — u saradnju milosti, pak je dosljedno stekla pravni naslov i na saradnju kod dijeljenja milosti.

d) Marijina saradnja kod dijeljenja milosti izvodi se nadalje iz činjenice, što Marija s jedne strane gleda Boga i s njime je u najužem jedinstvu, a s druge strane s ljudima je povezana vezom materinske ljubavi. Općenito je naime ponajprije usvojen princip, da je molitva, koja izvire iz ljubavi prema čovjeku, kod Boga to uspješnija, što je onaj koji moli, savršeniji u ljubavi, i što je više vezan s Bogom, od koga moli. Bl. Dj. Marija pako s jedne strane puna je ljubavi prema ljudima, jer je saradnica u otkupljenju i majka ljudi, a s druge strane ona je u pretjesnoj vezi s Bogom, ne samo kao mati Božja, nego i jer je prepuna milosti i ljubavi prema Bogu. Budući dakle, da nas Marija kao majka ljudi ljubi, slijedi, da za nas moli, a budući da je majka Božja, prepuna milosti i ljubavi Božje, slijedi da je njezino posredovanje najuspješnije.

Da je pak ovo posredovanje općenito, univerzalno protežući se na sve ljude i sve milosti, bit će nam jasno, ako si dozovemo u pamet teološki princip, da svetitelji Božji spoznavajući u blaženom gledanju (visione beatifica) bit Božju, spoznavaju u njoj nužno sve ono, što je u vezi s njima, s njihovom osobom i službom. Tko savršenije gleda Božju bit, spoznaje dakako više, ali ovo što spomenusmo, nužno spoznaje svaki blaženik, jer inače ne bi bio blažen i sretan. Težeći naime za spoznajom stvari, koje su s blaženikom usko povezane, a ne spoznavajući ih, čutio bi, da mu je želja neispunjena i dosljedno njegovo blaženstvo ne bi bilo više »status omnium bonorum aggregatione perfectus«, što je nužni uvjet prave i nepomućene sreće. Ako dakle ostali blaženici spoznavaju u Bogu sve stvari, koje su s njima povezane, slijedi, da i Bl. Dj. Marija spoznaje u Božjoj biti sve ono, što se odnosi na nju kao majku Božju, kraljicu neba i zemlje, općenitu majku i saradnicu otkupljenja.

Ona također nužno spoznaje prilike, u kojima se ljudi nalaze s obzirom na svoje spasenje, eda kao majka i kraljica sviju može za nas i potrebe naše moliti. Slijedi dakle, da Marija spoznaje sve naše potrebe i da prema tome, ako hoće, može za nas posredovati kod Boga.

Da pak Marija spoznavajući prilike i potrebe sviju ljudi, za sve u istinu moli i posreduje, slijedi iz činjenice, što nas ljubi. Nemoguće je naime zamisliti, da nas majka naša, saradnica otkupljenja, koja je toliko ljubavi zasvjedočila za nas, koja pozna sve naše potrebe, koja toliko može kod Boga, ne bi i uistinu za nas svojim molitvama posredovala. Rekao je sv. Toma, da molitva izvire iz ljubavi. Što je blaženik savršeniji u ljubavi, više za ljude moli. Bl. Djevica Marija savršenija je u ljubavi od sviju svetitelja. Više dakle moli za nas nego svi ostali sveci. A jer poznaje sve naše nevolje i potrebe, moli i posreduje za nas. Tako je evo posve opravdan zaključak, koji iz Marijine spoznaje sviju naših potreba zaključuje na njezinu univerzalnu saradnju kod dijeljenja milosti.

e) No protiv ovog izvođenja iznose protivnici ovu teškoću: Marija spoznaje sve ono, što na nju spada. Spoznaje dakle i nevolje i potrebe ljudi, ako na nju spadaju. No na nju one spadaju jedino onda, ako je ona posrednica sviju milosti. — Dakle iz saradništva kod dijeljenja milosti daje se i smije se zaključiti na spoznaju sviju potreba, ali ne obratno. Međutim teškoća ova ne vrijedi, jer terminus medius za naše dokazivanje jest činjenica, da je Marija majka ljudi i saradnica kod otkupljenja. Baš kao takva treba da spozna sve potrebe ljudi. Spoznavajući sve, kao majka puna ljubavi za sve, moli za sve, posreduje za sve.

Njezina spoznaja nije ovisna o zazivanju ljudi, jer ona neovisno od čovječje molbe spoznaje nuždu svakog pojedinca u Božjoj biti. Spoznavajući pak sve, kao majka puna ljubavi moli za sve i posreduje za sve.

Činjenica nadalje, što Bl. Dj. Marija u svome blaženom gledanju Božje biti poznaje sve nevolje i potrebe ljudi, zabrinjuje neke, te drže, da je time Marijino blaženo gledanje (visio beatifica) izjednačeno blaženom gledanju Kristove duše. No ova je bojazan bez razloga. Kristova blažena spoznaja (visio beata) savršenija je i intenzivnija i ekstenzivnija. Savršenost

gledanja Boga mjeri se prema veličini i stupnju milosti. Budući pak, da punina milosti Bl. Dj. Marije nije savršena kao punina milosti Kristove duše, slijedi, da je i spoznaja Kristove duše intenzivno savršenija. Jednako treba reći i za ekstenzivnost spoznaje. Prema prije spomenutom principu, da blaženi gledajući Božju bit spoznavaju sve ono, što je povezano s njihovom osobom i službom, slijedi, da je Kristova duša spoznavala sve ono, što je povezano s Kristom kao suncem, sviju ljudi. Kristova s toga duša spoznaje sve, što stvarno postoji, zatim sve ljudsko mišljenje; bit svakog stvora, njegovu snagu i moć; sve dakle ono, što bi pojedini stvor mogao učiniti. Spoznaja Bl. Dj. Marije nije ovako široka, jer barem nije spoznavala svih Kristovih misli i unutrašnjih čina, budući da ta spoznaja nije pripadala njezinom staležu, kao što uopće na stalež nižega ne spada da vidi sve misli viših. (Gl. Bitremieux, o. c. p. 176.—180.)

2. Dokazi iz sv. Pisma za Marijino posredništvo sviju milosti.

U sv. Pismu imade za Marijino posredništvo dvije vrsti argumenata. Jedni su takve prirode, da spomenutu istinu ne dokazuju potpunom sigurnošću, a drugi su takvi, da nam Marijino posredništvo pokazuju kao istinu, koja je u sv. Pismu objavljena formalno, ne doduše izričito, nego uključivo, u drugoj istini, koja je objavljena izričito.

a) Iznijet ćemo ponajprije neke od onih argumenata, kojima se doduše Marijina saradnja kod dijeljenja milosti strogo ne dokazuje, ali su ipak takvi, da nam istinu Marijina posredništva čine prihvatljivijom i jasnijom.

Ovdje treba u prvom redu spomenuti činjenicu, da se Bl. Dj. Marija pokazuje kao Kristova družica u posvećivanju sv. Ivana Krstitelja (Luk. I. 41—45). Nema sumnje, da je Krist bio uzrok Ivanove posvete, ali je istina također, da sv. Ivan nije prije očišćen od grijeha i posvećen, dok nije došla ona, koja je u utrobi nosila Spasitelja. Kod njezinog se dolaska i Elizabeta napunila Duha Svetoga. A napokon i razlog napredovanja Ivanova u svetosti treba tražiti u boravku Marije, koja je dulje vremena ostala kod Elizabete.

U ovom je pogledu još od većeg zamašaja združenje Bl. Dj. Marije s Kristom u Kani Galilejskoj, kad je Krist učinio

prvo čudo. Ondje se naime radi o čudu, koje je imalo probuditi ili umnožiti vjeru Kristovih učenika. I baš to se čudo izričito pripisuje posredništvu Marijinu.

U onome, što je Marija učinila kod prvog Kristova čuda, vidi sv. Toma označenu njezinu službu, koju će imati kod posvećivanja ljudi. Po sv. Tomi naime vjenčanje u Kani označuje vezu Krista s Crkvom. Ta je ženidbena veza započeta u Djevičinu krilu, kad je Bog otac prisjedinio u jedinstvu osobe ljudsku narav. Ložnica ove veze bila je Djevičanska utroba. Ova je ženidbena veza objavljena onda, kad se je Crkva po vjeri sjedinila s Kristom. Izvršena će biti onda, kad Crkva -- zaručnica bude uvedena u ložnicu zaručnika, t. j. u nebesku slavu. (Gl. Bitremieux o. c. p. 182).

Ono, što je Marija radila u Kani, označuje nam dakle njezinu službu u posvećivanju duša. Kao što je ondje posredovala kod Sina, tako posreduje i sada moleći za nas sve milosti.

Konačno Marija je bila združena s Kristom također pod križem, gdje je Krist umirao za spasenje roda ljudskoga. Ona je uopće uvijek s njime združena u mnogostrukim obećanjima, u utjelovljenju, u Betlehemu i u Nazaretu, u hramu i na križu. Kroz vijekove je također združena sa Spasiteljem u kultu Crkve.

Ova je veza tako čvrsto naglašena, da iz nje same neki zaključuju na Marijinu saradnju kod dijeljenja sviju milosti. Kad naime ne bi Marija i u dijeljenju milosti bila združena s Kristom, činilo bi se, da je ona nerazdjeljiva sveza Marije i Krista, o kojoj nam govori sv. Pismo, porušena. Prikladno je s toga, da je i u djeljenju milosti Marija sjedinjena s Kristom.

b) Međutim čvrsti i snažni dokaz Marijina posredništva sviju milosti pruža nam praevandelje (Gen. 3¹⁵) u riječima: »Neprijateljstvo ću postaviti između tebe i žene, i sjemena tvoga i sjemena njezina: ona će satrti glavu tvoju, a ti ćeš vrebati na petu njezinu«.

Mi smo iz spomenutih riječi već dokazali Marijinu saradnju kod djela otkupljenja uopće.⁶ No njihova je snaga tolika, da se iz njih s pravom izvodi i Marijino posredništvo kod dijeljenja sviju milosti. Dokazali smo već prije, da je u provodeњу neprijateljstva, što ga Krist vodi protiv đavla, Marija naj-

⁶ Gl. Bog. Sm. g. 1927. br. 3. str. 328—333.

uže združena s Kristom kao njegova saradnica i pomoćnica.⁷ Neprijateljstvo pak između zmije i sjemena jest posvemašnje, potpuno i apsolutno. Ono dakle nije za čas, nego trajno, vječno, dok se ne završi potpunom pobjedom sjemena nad satrvenom glavom zmije. Marija je dakle u ovom vječnom neprijateljstvu protiv đavla i u savršenoj pobjedi nad zmijom nerazdruživa saradnica i pomoćnica sjemena — Krista, kako to lijepo kaže i bula *Ineffabilis*⁸: »Presveta Djevica najužim i nerazrješivim vezom s njime (t. j. s Kristom) povezana, zajedno s njime i po njemu vršeći vječno neprijateljstvo protiv otrovne zmije i najpotpunije nad njime pobjeđujući, neokaljanom je nogom satrla njezinu glavu«. Univerzalno Marijino posredništvo nakon ovog, što rekosmo, očito je u spomenutim riječima sadržano u onom slučaju, ako se Kristovo neprijateljstvo i njegova potpuna pobjeda nad đavlom ne da istumačiti samo otkupnim djelom uopće (*redemptio in actu primo*), nego se nastavlja i dalje — u dijeljenju s nebesa onog milosnog blaga, koje je zasluženo na križu. I u istinu jest tako. Dijeljenje milosti nužno spada Kristovoj službi, kojom pobjeđuje zmiyu i odnosi nad njome pobjedu. Kad naima Krist sada s nebesa ne bi dijelio milosti, koje su u borbi protiv đavla potrebne, onda bi njegov otkupno djelo bilo nesavršeno i pobjeda nepotpuna. Ali ako dijeljenje milosti spada u okvir potpune pobjede nad đavlom, a Bl. Dj. Marija jest baš u provođenju ovog apsolutnog neprijateljstva i savršene pobjede nerazdruživa Kristova saradnica, onda slijedi, da je Bl. Dj. Marija nužna saradnica i kod dijeljenja sviju milosti.

Na ovu argumentaciju upućuje nas i Crkva, koja je riječi Geneze o neprijateljstvu između žene i zmije shvatila apsolutno, bez ikakvog ograničenja. Neprijateljstvo je među njima univerzalno i baš stoga, jer je univerzalo i potpuno, slijedi, da Bl. Dj. Marija nije smjela biti ni jedan časak okaljana istočnim grijehom. U tom bi naima slučaju općenitost i apsolutnost neprijateljstva bila okrnjena. Univerzalnost neprijateljstva uzela je dakle Crkva za podlogu dogme o Bezgriješnom Začecu. No ta univerzalnost neprijateljstva košto traži da Marija

⁷ Ibid. str. 328—330.

⁸ XII. 1854.

bude bez grijeha začeta, tako jednako traži i njezinu saradnju kod dijeljenja sviju milosti.

Iz svega ovoga posve logički slijedi, da je praevandelje čvrsta podloga Marijine saradnje kod dijeljenja sviju milosti, što više, da se ta saradnja imade smatrati kao uključivo formalno objavljena u praevandelju, jer se potpuni okvir apsolutnog neprijateljstva među zmijom i ženom ne daje shvatiti bez Marijine saradnje kod dijeljenja sviju milosti.

Nikad se također ne smije zaboraviti, da u praevandelju objavljuje Bog nacrt čitavog otkupnog djela, po kojemu je nacrtu provedena obnova roda ljudskoga. Onaj pak, koji bi to djelo dijelio i otkupljenjem nazvao samo sticanje milosti, a ne i njihovo dijeljenje, shvatio bi objavu Božju, kako ćemo kasnije vidjeti, nepotpuno i krnje. Kad je dakle otkupno djelo objavljeno kao jedan čin, a Marija u tom činu nerazdruživa saradnica, slijedi, da je ona saradnica i kod dijeljenja sviju milosti.

c) Snažni dokaz za Marijino posredništvo sviju milosti daju nam također Spasiteljeve riječi s križa: »Ženo, evo Sin Tvoj — Sinko evo majka Tvoja« (Iv. 19, 26—27).

Od opata Ruperta u 12. vijeku nabrojeno mnoštvo bogoslova nazrijeva u ovim riječima svečano proglašenje čovječanskog Marijinog majčinstva. Sv. Ivan bio bi prema tome predstavnik čitavoga čovječanstva i kao takovome upravio mu je Krist riječi: Eno Ti majke.

Neki dakako teolozi, čiji je međutim broj dosta malen, drže, da je Krist ovim riječima vršio samo čin sinovskog pieteta poskrbivši se, da mu majka iza njegove smrti nađe u Ivanu uzdržavanje i zaštitu. Iz Kristovih riječi daje se prema tome govoriti o Marijinom materinstvu prema nama samo u nekom širem, prenesenom smislu, prilagođenom — in sensu accommodato. Tako Suarez, Knabenbauer i dr.

No protiv toga govore i unutarjni i vanjski razlozi.

Zbog unutarnjih razloga izlaže primjerice *Ventura* (*La Madre di Dio, Madre degli nomini*) nemogućnost ovog smisla ovako:

Krist je izgovorio one riječi u času, kad je život svoj davao za sve i podnosio smrt, koja se punim pravom može nazivati javnom, univerzalnom i zajedničkom sviju. »Među sinovima ljudskim«, govori Leo Vel., »samo je Gospodin naš onaj, u

kome smo svi propeti i umrli«. Izustio je spomenute riječi u času, kad se je rješavala stvar čitavoga svijeta, kad je svećenik sviju prinosio javnu žrtvu za sve.

I upravo stoga posve je nevjerojatno, da je Krist u ovom najsvečanijem i najjavnijem djelu, gdje nastupa kao reprezentant čovječanstva prinoseći javnu univerzalnu žrtvu, prekinuo javni karakter svoga djela. To bi se međutim dogodilo, da je spomenutim riječima Krist htio samo da dade neku nagradu svome učeniku i vremenitu pomoć svojoj majci.

Nema sumnje, da je čin pieteta voditi u posljednjim časovima brigu o majci, ali kad bi one riječi svojim značenjem bile odraz samo individualne skrbi sina za individualnu osobnu majku, čini se, kao da bi bila bačena golema sjena na uzvišenost službe i položaja, na općenitost i savršenost žrtve, koju je Krist u onaj čas vršio.

Stoga proglašenje Marijina majčinstva nad Ivanom i Ivanovo sinovstvo prema Mariji mimo osobni i privatni karakter imade i javno, univerzalno značenje, da tako ovaj Kristov testament bude u skladu s osjećajima, mislima i skrbi za opće dobro, što je Kristu, dok je kao univerzalna žrtva visio na križu, zacijelo više nego išta drugo zaokupljalo svu dušu i srce.

I ako se dakle u literarnom smislu u riječima Kristove oporuke imade razumjeti tek Ivan, a ono u mističkom smislu Ivan označuje sav rod ljudski. Pak i ako je tumačenje Kristovih riječi u mističkom značenju došlo u Crkvu tek kasnije, ni pošto se ne može reći, da mistički smisao nije pravi smisao, koji nam je sv. pisac htio iznijeti, jer se po teološkim principima posvema lahko može dopustiti, da se potpuni smisao neke stavke sv. Pisma ne mora od početka potpuno uvidjeti i shvatiti. (Gl. Maria nel dogma cattolico del sac. Emilio Campana. Romae 1923 p. 226—232).

Ovom unutarnjem razlogu daje vrijednost općenito mišljenje Crkve, koja kroz četvu ogromnog broja bogoslova, pisaca i puka drži, da je Marija pod križem proglašena univerzalnom majkom čovječanstva. A najvažnije je dakako to, da su to mišljenje opetovano naglasili vrhovni poglavari Crkve. Tako primjerice papa Pijo VIII. govori: »Djevica je majka naša, kojoj naš je predao Krist umirući na križu, da kao što on kod Oca tako ona kod Sina govori za nas« (Bulla: Praesentis-

simum). Napose je pak tu misao toliko puta u svojim enciklikama istaknuo papa Leon XIII. Tako n. pr. u Enciklici *Adjuatricem* g. 1895. spomenuvši, da je Krist posebnu ljubav zasjeđoćio prema ćovjećanstvu predavši Ivanu svoju majku każe: »U Ivanu pak, što je uvijek držala Crkva, oznaćio je Krist osobu roda ljudskoga«.

Tako bi evo tvrdnja, da je Marija pod križem oznaćena majkom ćovjećanstva, bila oslonjena na veoma ćvrste i jake argumente.

Da se ospori težina ove tvrdnje, pozivaju se neki na sv. Augustina, Hrisostoma i neke starije oce, koji su, kažu, svi osim Origena, koji nagovješta kasnije tumaćenje, isticali, da je Isus na križu ovršio ćin sinovskog pieteta. Međutim ova pozivanja ne vrijede mnogo. Mnogo imade odgovora, koji hoće da protumaće sumnju, zašto stariji sv. Oci sve' onamo do 12. vijeka ne pridijevaju Kristovim rijećima drugo znaćenje osim izvršenje pieteta prema Majci. No među mnogim odgovorima, koji tu šutnju hoće da protumaće, zacijelo je neoboriv i najснаžniji onaj, koji każe, da u Crkvi pod providencijalnim vođenjem Duha Svetoga postoji neprestani napredak u shvaćanju dogme. To nije evolucionistićki, objektivni razvitak, kakvog hoće modernisti, nego nadopunidbeni subjektivni, spoznajni proces. Usljed toga razvitka mnoge istine, koje se nekoć nijesu bile vjerovale izrićito, nego su bile pripuštene tek in confuso, danas treba prihvatiti u distinktnom, izrićitom i određenom smislu. Tako je i s proglašenjem Marijinog ćovjećanskog majćinstva, koje je Krist učinio na križu. Refleksija, na koju su kasniji vijekovi naveli kršćansku dušu, stavila je Kristov testamenat u svijetlo, što ga Duh Sveti nije dopustio starima.

Ali barem je Ivan — kažu — morao odmah shvatiti zamašaj Kristovih rijeći. No ćini se, da ih je on shvatio tako, kao da su upravljene direkte samo na njega, jer se u sv. Pismu każe: *Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam*. Na to odgovaramo ovako: Marijino ćovjeće majćinstvo imade neku širinu. Svi smo Marijina djeca, ali nijesmo svi na jednaki naćin. Nekima je ona na savršeniji naćin majka nego drugima. Ivanu je bila majka na najsavršeniji naćin. Njegova privrženost i ljubav prema Isusu razlogom je, da je on bio ne samo preljub-

ljeni učenik Spasitelj, nego i per excellentiam duhovni sin Marijin.

Na ovaj način dadu se protumačiti svi oni nježni odnosi Marije prema Ivanu, a da se kraj toga ipak ne mora zaključiti, da Ivan u onim riječima nije u Mariji upoznao univerzalnu majku sviju otkupljenika. Međutim, da se poteškoća još bolje riješi, spominjemo ovo: U riječima sv. Pisma treba razlikovati dva smisla, koja oba hoće Bog, koji nam preko sv. Pisma govori. Jedan je smisao literarni — doslovni, a drugi spiritualni, duhovni, tipički ili mistički.

Literalni je smisao onaj, koji izlazi neposredno iz riječi, kako se one upotrebljavaju u običajnom načinu govorenja. Tipički ili spiritualni smisao jest onaj, na koji nas upućuju ne riječi, nego stvari označene po riječima. Drugim riječima Bog nam tipički objavlja koju istinu, kad nam je čini poznatom ne po riječima, nego po stvarima. Tipični smisao uvijek pretpostavlja literalni, te se na njemu i osniva.

I literalni i tipički smisao jesu, kako rekosmo, namjereni od Boga i u tome stoji njihova razlika prema t. zv. prilagođenom smislu — *sensus accommodatus*. Sofizam bi stoga bio, tko bi htio dokazivati neku dogmu iz prilagođenog smisla, ali ne bi bio, kad bi je dokazivao iz tipičkog ili mističkog smisla. Tako više puta čini sv. Pavao. Sredstva za upoznavanje mističkog nekog odlomka sv. Pisma jesu mnogostruka. Više puta nas o tom izvješćuje samo sv. Pismo. Tako sv. Pavao govori o mističkom značenju mnogih starozavjetnih mjesta. Drugi put se tipički smisao uspješno dokazuje iz naravi konteksta. Neoborivo svjedočanstvo za ovaj smisao jest auktoritet Crkve, koja ga otkriva, jer je ona postavljena autentičnim i nepogrešivim tumačem Bogom nadahnutih knjiga.

Izloživši ovo kažemo: Literarni smisao Isusovih riječi nije bio, da Mariju daje za majku sviju ljudi, ali je ovo majčinstvo zacijelo tipički, a nikako samo prilagođeni smisao — *sensus accommodatus*, Kristovih riječi.

Marija je dakle pod križem svečanim načinom proglašena našom majkom. Ona je to bila već i do onog časa, ali je za taj naslov dobila novo pravo po svojim bolovima i trpnjama, u kojima nas je rađala. To Krist svečano proglašuje i kraj toga hoće on, da proglašujući Marijino majčinstvo naglasi i označi

njezinu majčinsku službu, koju će od onoga časa trebati vršiti u budućim vremenima, prema riječima Leo XIII. (Enc. Adjutricem od 5. IX. 1895.): »Tako je s križa o njoj razglasio, kad je savkoliki ljudski rod u učeniku Ivanu njoj predao, da ga ljubi i njeguje; tako se napokon sama predala, da je onu baštinu neizmjernog napora, na samrti od Sina ostavljenu velike duše prigrlila i odmah počela sve obasipati materinskim uslugama«.

Ako pak sada pitamo, koji doslovni, prvotni i naravni smisao može Marijino majčinstvo proglašeno na križu imati za budućnost, onda je jasno, da ta majčinska služba može da uključuje samo Marijinu saradnju kod rađanja, gajenja, množenja i čuvanja svrhunaravnog života ljudi. Drugim riječima ta majčinska služba uključuje Marijinu saradnju kod dijeljenja milosti, jer se svrhunaravni život bez milosti ne može ni roditi, ni množiti ni čuvati. Ova se saradnja pače proteže na sve milosti, jer se Mariji daje majčinska služba bez ikakvog ograničenja, dakle obzirom na sve ljude i na sve potrebe njihova svrhunaravnoga života.

Nakon ovog što rekosmo, ne može se održati mišljenje onih, koji bi htjeli, da iza Kristovih riječi imade Marija doduše da vrši prema ljudima majčinsku službu, ali je za istinitost ovog naziva dostatno, da ona ljude ljubi i njih zaštićuje, a nije potrebno da se kaže, da ona nužno posreduje sve pojedine milosti. Ovako naziranje s jedne strane nema nikojeg temelja u samim riječima sv. Pisma, a s druge strane ono ruši istiniti pojam i sadržaj pravog duhovnog materinstva, koje se Mariji pridaje. Ako naime ona imade u svrhunaravnome pogledu biti majka, onda joj se u okviru duhovnog majčinstva imadu dati sve funkcije, koje se vrše u okviru naravnog majčinstva. Duhovna majka treba stoga da djecu duhovno rada, hrani, pazi, i tako umnaža duhovni život, što drugim riječima znači, da ona posreduje i daje milost, koja nas jedina duhovno preporada, brani, jača i uzdržava.

3. Crkvena tradicija i Marijino milosno posredništvo.

Marijina saradnja kod dijeljenja sviju milosti, za koju smo vidjeli, da nužno slijedi iz Marijine saradnje kod djela otкупljenja uopće i koja je zajamčena u sv. Pismu, zasvjedočena je također u crkvenoj tradiciji. Crkvena je tradicija ovu na-

uku zasvjedočila na dva načina: izričitim svjedočanstvima, u kojima se naglasuje Marijino univerzalno posredništvo i onim argumentima, u kojima se ističe načelno Marijino stanovište kao družice i saradnice u čitavom djelu otkupljenja bez ikakvog ograničenja, napose pak njezin majčinski snošaj prema ljudima.

a) Razvit ćemo najprije dokaz iz združenja Bl. Dj. Marije s Kristom u otkupnom djelu u čitavom njegovom opsegu.

No prije nego li dokažemo, da je Marija s Kristom najuže združena u otkupnom djelu u čitavom njegovom opsegu, treba da ponajprije kao nužnu premisu našeg dokazivanja naglasimo i izložimo tvrdnju, da je Kristovo djelo jedan, jedinstveni, moralno nedjeljivi čin. Ako je naime čitavo otkupno djelo: i sticanje milosti i njihovo dijeljenje sa nebesa jedan jedinstveni nedjeljivi čin, a za Mariju se naprotiv dokaže, da je ona kod našeg otkupljenja sudjelovala kao prava suuzročnica, onda logiči slijedi, da ona saraduje i kod drugog dijela otkupljenja, kod dijeljenja milosti sa nebesa, kojeno je samo dio onog jednog jedinstvenog otkupnog čina.

Tvrdimo dakle ponajprije, da je otkupno djelo jedan jedinstveni i moralno nedjeljivi čin.

Svi događaji, koji su se redali od navještenja Bl. Djevice Marije, od Kristova rođenja do njegove smrti, uzašašća i kraljevanja na nebesima, nijesu slučajno slijedili jedan iza drugoga, nego su od vijeka predviđeni i određeni dijelovi jednog jedinstvenog nacrtu otkupnog djela, koje je imao ovršiti Krist. To je i posve razumljivo. Jer ako Bog u svim svojim vanjskim djelima radi prema jedinstvenom, vječnom nacrtu svoga promisla, koliko je više sa svim svojim pojedinostima odraz jedinstvenog nacrtu Božje svemoći i mudrosti djelo otkupljenja, kao najvrednije i najuzvišenije Božje djelo.

Ova je jedinstvenost međutim tako jasno zacrtana u sv. Pismu. Kod sv. Ivana (3, 16—17) čitamo: »Jer Bog tako ljubi svijet, da je predao jedinorođenoga Sina svoga, da nijedan, koji vjeruje u njega, ne pogine nego da imade život vječni. Jer Bog ne posla Sina svoga na svijet, da sudi svijetu, nego da se svijet spase po njemu.« Kristova otkupna misija sadrži prema t'm riječima: njegovo poslanje — rođenje te privođenje čitavog svijeta i svakog pojedinca u nebesko kraljevstvo. Po Kristu se dakle spasava svijet. No pojam spasavanja svakog pojedinca

uključuje i pretpostavlja ne samo to, da je Krist prinio Ocu zadovoljštinu za naše grijeha i zaslužio nam neiscrpivo blago milosti, nego je u tom pojmu uključeno i primjenjivanje milosti. Uzalud bi naime Krist zaslužio milosti, kad nam ih ne bi primjenjivao. — Bez dijeljenja i primjenjivanja s nebesa onih milosti, koje je Krist zaslužio na križu, nema oproštenja grijeha, nema života duše, nema ulaska u nebo, nema spasenja. Prema tome otkupno Kristovo djelo, kojeno je s obzirom na sticanje milosti (*redemptio in actu primo*) završeno na drvetu križa, nastavlja se s obzirom na dijeljenje milosti (*redemptio in actu secundo*) do konca svijeta na nebesima, odakle Krist svojim milosnim utjecajem djeluje na duše pojedinaca onamo od prvoga poziva na milosni život do blaženog posjedovanja vječnoga kraljevstva. Prema riječima sv. Ivana očito je dakle, da je Kristovo otkupljenje jedno jedinstveno djelo.

Po sv. Pavlu Krist je poslan da podnese muku i smrt, i tako zasluži milost. Uskrsnuvši dolazi k Ocu, da bude naš odvjetnik i posrednik nastavljajući otkupno djelo u dijeljenju milosti i privodeći tako ljude u vječnu slobodu kraljevstva Božjeg. To otkupno Kristovo djelo trajat će do konca svijeta, do općeg suda. A tada, na koncu svijeta, »kad mu (Sinu) bude sve pokoreno, tada će se i sam Sin pokoriti onome, koji mu je sve pokorio, da bude Bog sve u svemu« (I. kor. 15₂₈).

Ta je jedinstvenost zasvjedočena i na drugim mjestima. Na čitavo svoje otkupno djelo gleda Božanski Spasitelj kao na jednu cjelinu i zato kad ulazi u svijet, kaže: »Gledaj o Bože, ja dolazim, da ispunim Tvoju volju« (Hebr. 10_{5, 7}, Iv. 6, 38 sl.). Na koncu svoga života opet veli: »Oče, ja sam izvršio djelo, koje si mi Ti naložio« (Iv. 17₄, 19₃₀). Sve, što čini Krist nije samovoljno nego su djela, koja mu je naložio otac. U nacrtu otkupnog djela ništa dakle nije slučajno, nego je sve povezano. U njemu je bilo, da Židovi ubiju Krista, da ga Bog uskrsne, postavi sebi ob desnu i njemu podloži sve neprijatelje njegove prema riječima pisma: »Nije li trebalo da to Krist pretrpi i tako uđe u slavu svoju?« (Luka 24, 26).⁹

Evo s ovim jedinstvenim otkupnim djelom Marija je u najužoj vezi kao prava suuzročnica i saradnica. U tu je sa-

⁹ Ch. Pesch: Die selige Jungfrau Maria die Vermittlerin aller Gnaden, p. 121—123.

radnju ušla, kad je anđelu, koji joj je rastumačio i objavio sav nacrt spasenja, rekla: »Neka mi bude po riječi Tvojoj«. Od tog časa saraduje ona na spasenju, dok to spasenje traje. A jer ono traje do konca svijeta i očituje se u dijeljenju milosti, nužno saraduje i Marija u dijeljenju milosti kao nastavku onog otkupljenja, kod kojeg je počela saradivati začevoši otkupitelja.

b) Marijinu suradnju i združenje s Kristom u jedinstveni princip, koji je spomenuto djelo otkupljenja u čitavom njegovu opsegu zajednički izveo, svjedoči nam i iznosi tradicija u obliku načela: Marija je druga Eva, ona je zaručnica Kristova, zaručnica Riječi, ona je majka ljudi.

Mi smo već pokazali, kako nam tradicijski argumenat iz paralele Marija — Eva čvrsto svjedoči za Marijinu saradnju kod djela otkupljenja u opće (*redemptio in actu primo*). Da nam isti argumenat posluži i kao dokaz za Marijinu suradnju kod drugog dijela otkupljenja (*redemptio in actu secundo*), koji se vrši dijeljenjem sviju milosti, potrebno je ovdje tek naglasiti ono, što smo malo prije razvijali, naime, da je čitavo otkupljenje jedan jedinstveni nedjeljivi čin. Ako nam dakle tradicija govori, da je Marija načelna i nerazdruživa saradnica kod otkupljenja, onda nemamo razloga, da to otkupljenje suzujemo, nego treba da ga shvatimo u čitavom njegovom opsegu, u koliko dakle uključuje i dijeljenje milosti s nebesa. Iz principa dakle nerazdruživosti Isusa i Marije u jednom jedinstvenom otkupnom uzroku, što nam je u tradiciji zasnjeo paralelom Marija — Eva te iz principa, da je otkupno djelo jedan jedinstveni čin, na čiju bit spada i otkupno djelo po smrti i križu i dijeljenje milosti, slijedi, da je Marija s Kristom združena i sada u dijeljenju milosti kao integralnom djelu otkupnog čina. Marija naime kod cjelokupnog otkupljenja uključivši dakle i dijeljenje milosti — treba da sudjeluje onako, kako je kod propasti sudjelovala Eva. Eva je pak od propasti saradivala kao pravi uzrok i s Adamom radala djecu grijeha. Marija kao njezina paralela u oprečnom smislu sudjeluje s novim Adamom — s Kristom kod otkupne žrtve kao pravnog temelja duhovne obnove i s njime u duhovnom bračnom vezu rada obnovljenu djecu po milosti, koju kao počelo svrhunaravne obnove s Kristom s nebesa dijeli.

Za osvjetljenje naših tvrdnji spomenut ćemo uz druge citacije, koje već navedosmo, barem još neke: Sv. P. Chrysolog († 450) kaže: »Ova (Marija) jest majka onih, koji žive po milosti, ona (Eva) majka je onih, koji umiru po prirodi.«¹⁰

Sv. Efrem ju pozdravlja kao roditeljku riječima: »Zdravo sviju roditeljka.«¹¹

Sv. Justin muč. († 163.) veli: »Mi znademo, da je Sin Božji izišao iz Oca prije sviju stvorova — i da je iz Djevice postao čovjekom, da istim putem, kojim je po zmiји nepokornost započela, primi i raspad.«¹²

Sv. Irenej († 202.) kaže: »Kao što je ona (Eva) — i za sebe i za cijeli rod ljudski postala uzrokom smrti, tako je i Marija — i sebi i čitavome rodu ljudskomu postala uzrok spasenja.«¹³

Sv. Epifanije pak ističe, da se Eva samo kao tip i samo u odnošaju prema Mariji može nazivati »majka živućih«. »Ova je«, — kaže Epifanije, — »koju je naznačila Eva, koja se u nekoj zagonetnoj tajni zove majkom živućih. Eva je naime tada nazvana majkom živućih, kad je već čula onu riječ: Zemlja si i u zemlju ćeš se povratiti (Gen 3, 19.) naime nakon učinjenog grijeha: baš to je vrijedno čuđenja, što se njoj poslije one povrijede daje tako sjajni pridjev. Ako gledamo samo vanjštinu i one strane, koje su pristupne osjetilima, od ove je Eve na zemlji svaki puta izveden i postanak ljudskog roda. Zapravo je ipak sam život na svijet uveden od Djevice Marije i Marija je nazvana majkom živih. Zato se po nekoj naznačenoj ličnosti Marija (u slici Eva) zove majkom živih.«¹⁴

♣ Drugi princip, pod kojim nam je tradicija zasvjedočila Marijinu saradnju kod djela otkupljenja, a potom i kod dijeljenja sviju milosti jest Marijino majčinstvo prema ljudima. Prema tomu: Marija je naša majka, — dakle posrednica sviju milosti.

Neosporiva je činjenica, da je danas univerzalno materinstvo Bl. Dj. Marije općenito priznato u cijeloj Crkvi. Ova

¹⁰ Sermo 140 de Assumpt. M. P. L. 50, 576.

¹¹ De ss. Genitr. laudibus. Opp. III. p. 576 (Terrien 1. c. III. p. 72.).

¹² S. Justinus, Dialogus cum Tryphone n. 100 P. L. 7. 6.

¹³ Contra haereses I. 3. c. 22. n. 4.

¹⁴ Haer. 78. n. 18. P. G. 42, 727, 730.

činjenica dolazi do izražaja u nauci i praktičnom životu Crkve. Marija je općenito nazivana »naša majka«, »majka kršćana«, »majka sviju ljudi«. Ali hoćemo li, da iz općenitog zaziva Bl. Dj. Marije kao naše majke na temelju tradicije izvedemo zaključak, da je ona posrednica sviju milosti, onda treba dokazati, da Marijino majčinstvo sadrži u sebi direktni, objektivni, istinski, majčinski odnošaj prema pojedinim kršćanima te da dosljedno sadržaj općenitog Marijinog majčinstva, kakvo se ono javlja u dokumentima tradicije, nije samo u tome, što je ona fizička majka Spasiteljeva, a tek po nekoj analogiji i naša majka.

Sv. oci govore posve jasno o duhovnom materinstvu Marijinu prema ljudima. To je materinstvo u pravom i objektivnom smislu te je po njemu bl. Djevica Marija u neposrednom direktnom majčinskom odnošaju prema svim otkupljenicima, braći i udovima Kristovima.

Tomu su svjedoci već najstariji dokumenti kroz prva tri vijeka.

Izričito zazivanje Marije kao naše majke ne nalazimo doduše u djelima otaca kroz prva 3 vijeka, jer je njihova pažnja bila zaokupljena drugim pitanjima. No iako nema izričitih zaziva, ali se već i u to doba u djelima otaca nalazi ideja, koja formalno priznavanje Marije kao univerzalne duhovne majke čovječanstva u sebi uključuje te iz koje se je dosljedno izričito zazivanje Marije kao naše majke razvilo kao iz svoga korijena i klice. Ta je ideja Marije kao druge Eve, paralela Marija — Eva. U toj pak ideji, kako vidjesimo,¹⁵ sadržano je saopćivanje i davanje svrhunaravnoga života. Po sv. Ocima je naime Marija, kako već vidjesimo, druga Eva, koja s Kristom, drugim Adamom, u nerazrješivoj vezi čini i jest počelo novoga, svrhunaravnoga života. Kao što je naime s Adamom, prvim uzrokom, princip naravnoga života i Eva, tako je i Marija s Kristom princip svrhunaravnoga života. I to Marija je s Kristom uzročnica svrhunaravnoga života i majka živućih na jednaki način, u jednakoj ovisnosti i podređenosti prema Kristu, u kojoj se nalazi Eva prema Adamu, prvome uzroku smrti.

¹⁵ Gl. B. Smotra 1924. br. 3. str. 334—339.

Sv. oci dakle vide u pojmu druge Eve sadržanu ideju univerzalnog materinstva Božjeg, koje se očituje u saopćivanju i davanju svrhunaravnoga života. Ova misao, rekosmo, sadržana je u nazivu druge Eve, a sve se izrazitije zapaža kasnije, kad se Marija izričito naziva našom majkom, koja svojoj djeci daje i saopćuje svrhunaravni život.

Za obrazloženje ove tvrdnje navest ćemo još barem neke otačke svjedoke.

Sv. Jeronim u pismu, kojim tješi neku Paulu zbog smrti njezine kćerke Basilise stavlja u usta pokojnice ove tješiteljne riječi za majku: »Ja za tebe imadem Mariju, majku Gospodinovu.«¹⁶ Mjesto svoje tjelesne majke imade novu majku Mariju.

Ivan Damašćanski stavlja u usta Mariji, koja umire, ovu molitvu na njezinog božanskog Sina: »Tješi zbog moje smrti moju predragu djecu, koju Ti se svidjelo nazvati braćom.«¹⁷

Jednako je u to doba odlično govorio o Marijinom majčinskom saopćivanju svrhunaravnog života carigradski patrijarha sv. German.¹⁸ Isto je tako tu misao majčinstva, koje se odražava u davanju svrhunaravnog života izrazio u homiliji »in dormitione b. Mariae« nazivajući Mariju posrednicom. Dakako nije još tada posvema jasno i u potpunom okviru predložen sav sadržaj ovog majčinskog posredništva. Pogotovu je razumljivo, što je iza efeškoga koncila postalo više predmet teološkog raspravljanja ne Marijino posredništvo i odnošaj prema nama nego njezino Božje materinstvo. Stoga u Marijinom materinstvu dolazi ideja druge Eve u pozadinu, dok preteže misao Bogorodice. No misao druge Eve se ipak uvijek javlja, kada se govori i spominje saradništvo i posredništvo kod djela otkupljenja. Tako primjerice sv. Augustin veli: »Ona jedina gospođa, nije samo duhom nego također i tijelom i majka i djevica. I to, nije ona duhovna majka naše glave, koja je Spasitelj naš, iz kojeg je što više i ona sama duhovno rođena; jer svi, koji u nj vjeruju, među kojima je i ona, s pravom se nazi-

¹⁶ Ep. ad Paulam n. 6. P. L. 22. 472.

¹⁷ Hom. in dorm. B. M. V. n. 10. P. G. 96, 736.

¹⁸ P. G. 98, 344, 345, 348.

vanju »sinovi vjerenika« (Mat. 9, 15): ali je očito majka njegovih udova, što smo mi, jer je saradivala ljubavlju, da se rode u crkvi vjernici, koji su članovi one glave. Tijelom je pak ona majka i glave.«¹⁹

Na drugom mjestu opet veli: »Promotrimo, koja je ono djevica, tako sveta, da se Duh Sveti dostojao posjetiti ju, tako lijepa, da ju je Bog izabrao za zaručnicu, tako plodna, da je njezino koljeno ispunilo cijeli krug zemlje, tako čista, da je iza poroda ostala djevica. Zar nam u Mariji ne dolazi pred oči crkva?«²⁰

Kod Augustina se dakle nalazi ideja o duhovnom materinstvu Marijinu prema članovima mističnoga Kristova tijela. To je materinstvo drugo i različito od tjelesnog materinstva, kojim je u vezi prema glavi, niti je materinstvo o kojem govori sv. Augustin samo pjesničko proširivanje tjelesnog Marijinog majčinstva.

Cyril Aleks pak veli: »Slavimo hvalospjevima neprestano djevicu Mariju t. j. sv. Crkvu, njezina Sina i neokaljanog zaručnika.«²¹

Obazirući se dakle na otačku nauku o materinstvu Marijinom prema nama kroz prve vijekove priznajemo, da u tim dokumentima Marijino materinstvo u odnosu prema pojedinim kršćanima nije još izraženo u takvom svijetlu, da se ne bi mogla iznijeti nikoja poteškoća, ali stoji, da je ta ideja koncem 8. i početkom 9. vijeka bila veoma općenita i živa pojava u kršćanskoj svijesti. Tome je primjerice odličnim svjedokom Petar Siculus.²² On pripovijeda, kako je car (Leo Izaurijski) dao pred patrijarhu dovesti jednog Manihejca, da se pred njim odreče hereze. Patrijarh je na nj stavljao razna pitanja, a Manihejac bi na njih davao naoko ispravne odgovore, kojima je dakako mislio drugo. Tako ga je patrijarha pitao: »Zašto ne častiš i ne štuješ sv. Bogorodice?« Manihejac odgovara: »Proklet da je, koji ne časti presvete Bogorodice, u koju je unišao naš Gospodin Isus Krist, nas sviju majku.« Povjesničar ovdje dodaje:

¹⁹ De st. virginitate c. 6. P. L. 40, 399.

²⁰ Serm. 121 in Nat. D. 5, 5 P. L. 39, 1989.

²¹ Hom. div. IV. P. G. 83, 117.

²² P. G. 104, 1283.

»On je pod tim razumijevao nebeski Jeruzalem, u koji je kao naš preteča unišao Krist.«²³

Svjedočanstvo je veoma vrijedno, jer je Manihejac mogao reći, da je Marija majka sviju nas jedino stoga, što je to bilo katoličko mišljenje.

Sv. Anzelmo moli: »O Marijo, Bog te je, kako se nadamo, za to učinio svojom majkom, da ti budeš majkom sviju onih, koji u tebe vjeruju?«²⁴ On je naziva začetnikom, majkom, života i spasenja.

Tako je evo Marijino majčinstvo prema nama sad sa slabijim sad sa jačim i izrazitijim oznakama davanja i saopćivanja duhovnih dobara bilo ispovjedano kroz vijekove do u najnovije doba, kad je njegova općenitost i dogmatska opravdanost priznavana i od samih protestanata. Sam Luter još nakon svoga otpada u svojoj Postili kaže: »Velika je čast i osobita utjeha za kršćanina držati Mariju za pravu majku, kao što Krista drži za svoga brata, a Boga za svoga oca.« Priznaje dakle, da je Marijin majčinski odnošaj prema nama tako realan, kao što je realan Božji očinski odnošaj.

Tako je evo sva tradicija prožeta vjerom u općenito Marijino majčinstvo prema svim ljudima. Kad se dakako pita za razlog, zašto je tradicija nazvala Mariju majkom kršćana, onda treba reći, da se je ovo vjerovanje i zazivanje Marije moglo razviti samo na temelju jedne druge spoznane premise, na temelju naime stvarne Marijine saradnje kod djela otkupljenja kao suuzročnice i supočela. Shvativši otkupljenje u čitavom njegovom opsegu, u koliko se naime provodi još i sada po dijeljenju milosti, i ugledavši u tom djelu Mariju kao aktivnu saradnicu, suuzročnicu, suroditeljku svega, što u redu otkupljenja dobiva, nužno ju je tradicija nazvala majkom. I ova ideja univerzalnog materinstva dodaje k ideji Marijine saradnje kod djela otkupljenja samo to, da saopćenje svrhunaravnog života, kod kojeg sudjeluje Marija, uključuje u sebi pravi majčinski odnošaj.

d) Ovakva izrazita ideja Marijinog općenitog materinstva, u koliko izričito uključuje Marijinu saradnju kod dijeljenja svr-

²³ Hist. Manich. cp, 29.

²⁴ Oratio 47. P. L. 158, 945.

hunaravnog života uopće, a napose kod izvođenja otkupljenja, naročito se odrazila u dokumentima novijih papa.

Tako Pijo IX. u Enciklici od 2. II. 1849. kaže: »Božja je volja, da mi nadu, milost, spasenje, ukratko sve imademo po Mariji.«

Leo XIII. (Enc. 15. VIII. 1889.) veli: »Presveta Djevica kao što je majka Isusova, tako je i majka sviju vjernih.«

Pijo X. (Osservatore Romano 27. V. 1905.): »Po Mariji oprašta Bog grješnicima; ona je naša pomoć i naša utjeha; ona je među nebom i zemljom posrednica božanske milosti, na nju treba da upravljate svoje molitve.«

Kako se iz citiranih dokumenata vidi, sv. Oci pape uz Božje materinstvo naglasuju upravo stvarni majčinski odnošaj prema ljudima, koji se očituje u saopćivanju svrhunaravnoga života.

Ovaj odnošaj ističe osobito papa Leo XIII. i to u Enciklici »Adjutricem populi« i »Augustissimae Virginis«,²⁵ gdje Kristove riječi: »Evo Tvoja majka« i »Evo Tvoj sin« tumači upravo u smislu stvarnog majčinskog odnošaja prema ljudima. Obraćajući se naime na istočnu i zapadnu Crkvu kaže: »U Ivanu je Krist prema postojanom shvaćanju Crkve označio cijeli rod ljudski, a osobito one, koji će se puni vjere, prisloniti uz njega.« Svi ju stoga treba da privatno i javno štiju kličući joj: »Monstra Te esse matrem — pokaži, da si majka«. Marijin odnošaj prema nama upravo zato, jer je majka, jest sadržajem svojim bitno različit od odnošaja ostalih svetaca.

Kako u Mariji treba razlikovati dvostruko majčinstvo i kako se Marijino majčinstvo prema nama ne može iscrpsti time, što je ona fizička mati Božja, također je papa jasno istaknuo u Enciklici »Fidentem piumque«, gdje ovako govori:

»Ipak se mi nikako ne možemo zasititi slaveći Majku Božju, koja je zaista predostojna svake hvale, i preporučajući odanu ljubav prema istoj majci ljudi, koja je puna milosrđa, puna milosti . . .«

Ovu misao još jače ističe u Enciklici »Magnae Dei Matris«, gdje kaže, da nam je Krist dao pravo svoju majku nazivati na-

²⁵ 5. IX. 1895.

šom kao što nam je dao Oca svoga da ga nazivamo našim. Kao što je dakle Bog naš otac ne samo time, što je Kristov otac, nego po direktnom očinskom snošaju prema nama, tako je dosljedno i Marija naša majka ne samo time, što je Kristova majka, nego što postoji stvarni, direktni majčinski snošaj i briga prema nama.

I upravo ovo univerzalno, stvarno Marijino majčinstvo prema nama jest temelj, na kojem papa osniva svu pobožnost kršćanskoga puka prema Mariji.

Ovu je istinu već prije naglasio papa Benedikto XIV. u »Bulla Auerea«, gdje se potvrđuju i preporučuju Mar. kongregacije. Tu papa oslanjajući se na riječi: »Ecce mater tua« kaže, da je kat. Crkva poučena u školi Đuha Svetoga uvijek ispovijedala svoje djetinje štovanje prema Mariji kao ljubljenoj majci, koju joj je umirući Krist ostavio u oporuci. Doista ova preporuka kongregacije ne bi imala smisla, kad Marija ne bi prema nama stajala u istinskom, stvarnom materinskom odnošaju.

Ovu je misao tako jasno naglasio i Leo XIII. u Enciklici »Octobri mense«. Istaknuvši naime, da je Krist Bl. Djevici Mariji u učeniku Ivanu preporučio sav svijet, da se za nj brine ovako nastavlja:

»tako se napokon sama (t. j. Marija) predala, da je onu baštinu neizmjernog napora, na samrti od sina ostavljenu velike duše prigrlila i odmah počela sve obasipati materinskim uslugama.«

Ovaj majčinski snošaj prema djeci bio je prema papinim riječima od početka predmet vjere puka. Ovako naime kaže papa:

»Još od početka sa najvećom radošću osjetiše sveti Apostoli i Kristovi vjernici, da je odluka dragog milosrda od Boga stavljena u Mariju i od Kristova zavjeta odobrena; to isto osjetiše i poučiše časni Crkveni Oci i u tom se jednodušno složiše u svako doba sva kršćanska plemena. To isto govori i neki vele rječiti glas, koji provaljuje iz prsiju svakog čovjeka kršćanina i onda, kad čitava povijest i sva književnost šuti. Zaista nemamo ničem drugom nego božanskoj vjeri pripisati, što nas neki svesilni nagon tjera i umiljato vuče k Mariji.«

Očito je dakle, da je na temelju tradicije univerzalno Marijino majčinstvo i njezino majčinsko posredovanje svrhunaravnog života u čitavome njegovom opsegu danas općenito ušlo u svijest vjernika i da ga naučavajuća Crkva iznosi kao dio svoga naučanja ne gledajući u njemu nikoju novu nauku, nego samo logički i organski razvitak iz onoga, što je već u najstarije doba bilo sadržano u paraleli Marija — Eva, a kasnije poprimalo sve izrazitije forme u zazivima: Majka naša, majka kršćana i t. d. Slijedi dakle, da nam je naziv: Marija, naša majka, kako nam ga iznosi tradicija, čvrsti dokaz za Marijino posredništvo sviju milosti.

e) No protiv ovakvog shvaćanja Marijinog univerzalnog majčinstva iznose protivnici velike teškoće govoreći, da je Božje materinstvo Bl. Dj. Marije dostatan uzrok za sve ono štovanje, koje se pod nadzorom i vodstvom crkvenoga učiteljstva zapaža i razvija u kršćanskoj svijesti vjernika. Fizičkim materinstvom Božjim — govore ovi — iscrpljena je sva dogmatska podloga sve Marijine časti, štovanja i zazivanja, i ono nam dostatno tumači sve dokumente tradicije.

Razlika je u shvaćanju ova: Protivnici priznavaju samo jedno jedino zbiljsko materinstvo Marijino, naime to, da nam je ona rodila Krista. Prema tome ideja o univerzalnom materinstvu Božjem, imade ovaj jedini dogmatski smisao: Marija je majka sviju nas, u koliko je rodila Krista. Protiv toga tvrdimo, da mimo ovog materinstva, po kojem bi Marija bila naša majka tek preko i zbog toga, što je rodila Krista, stoji Marija u neposrednim majčinskim odnošajima s pojedinim kršćanima. Dakako, da ovo neposredno duhovno materinstvo prema svima ljudima imade svoj izvor i temelj u fizičkom materinstvu Božjem.

Protiv dokaza iz sv. otaca uvijek se može iznijeti ova teškoća: Iako je naime univerzalno materinstvo Marijino sadržano i naučavano od sv. otaca u paraleli Marija-Eva, a to je kasnije, kad se izričito počelo Mariju nazivati našom majkom, majkom kršćana i posrednicom života iz Krista, kao razlog za to navađano uvijek božansko materinstvo Marijino. Iz toga materinstva, kao što to čini Augustin, izvođeno je univerzalno materinstvo prema nama: jer je Marija Kristova majka, ona je

i naša majka. Kasnije se sve više jedino iz božjega materinstva izvode sve Marijine odlike pak i općenito materinstvo prema nama. Kažu dakle protivnici: Po nauci otaca i bogoslova Marija je majka ljudi u toliko i u tom smislu, u koliko je majka Kristova — Theotokos. Time je, kažu, iscrpeno sve njezino dostojanstvo.

Dobro rješenje ove teškoće zamašno je za svu Marijologiju. »Marija je naša majka, jer je Kristova majka«, to su riječi, kojima se izražavaju sv. oci i bogoslovi i u kojima uopće dolazi do izražaja shvaćanje kat. Crkve. No razlika je u ovome: Mi shvaćamo, da riječ »jer« označuje objektivni razlog, koji među sobom veže dvije istine. To jest, mi kažemo: Istina: Marija je majka naša, ona stoji prema nama u vezu objektivnoga, istinitoga majčinstva, imade svoj objektivni razlog u drugoj istini, što je Marija majka Kristova. Ovo majčinstvo je uzrok i izvor onog majčinstva prema ljudima. Protivnici pako hoće, da riječ »jer« označuje okvir majčinstva. To jest oni vele: Marija je naša majka samo u toliko, u koliko je Kristova majka. Jedina objektivna istina, jedino stvarno majčinstvo jest to, što je Marija mati Kristova. Ta doduše činjenica daje nama razlog, da ju mi nazivamo svojom majkom, ali jedini stvarni uzrok i jedini pravi smisao toga majčinstva prema nama jest taj, da je Marija rodila Krista.²⁶

Međutim ako zagledamo u tradiciju, sv. oce, bogoslove i svu crkvenu nauku, jasno je, da je Marija smatrana uvijek pravom našom majkom, koja stoji u stvarnom majčinskom odnosu prema svim ljudima. To se doduše majčinstvo osniva na majčinstvu Božjem, ali ono je u sebi istinito, stvarno. Nauka pak, da se Marija naziva i jest naša majka samo u toliko i samo zato, jer je Kristova majka, ruši svaki stvarni sadržaj majčinstva i protivi se dosljedno čitavoj tradiciji i crkvenom shvaćanju. Kad bi sav sadržaj Marijinog majčinstva prema nama bio samo u tome, što je Marija rodila Krista, onda bi nam ostao posvema nerastumačiv sav život Crkve, njezine svetkovine i kult, koji nužno predpostavlja u Marijinu majčinstvu ne čisto fizičko ra-

²⁶ Schüth: Mediatrix p. 46—50.

danje Krista nego i stvarno vršenje majčinskih dužnosti, unutarnju vezu i utjecaj na naš duhovni život.

Marijin dakle naslov — naša majka, kako nam ga daje tradicija, ne može biti iscrpljen samo fizičkim materinstvom božjim, nego je njegov značaj majčinsko saopćivanje i davanje svrhunaravnoga života ili dijeljenje sviju milosti.

f) Druga teškoća, koju iznose protivnici jest, da se Marijina saradnja kod djela otkupljenja, u koliko nam je ona saopćena po dokumentima tradicije pod naslovom Marija-majka ljudi, imade razumjevati samo kod otkupljenja uopće (*redemptio in actu primo*) kod sticanja milosti, a nipošto kod primjenjivanja otkupljenja (*redemptio in actu secundo*) ili dijeljenja milosti.

Na to nam je odgovoriti, da dokumenti tradicije ne čine ovog ograničenja. Po tradiciji, kako vidjesmo, Marijino majčinstvo jest odraz i oznaka za nerazrješivu i trajnu i univerzalnu Marijinu saradnju kod čitavog otkupnog Kristova djela, kod svega dakle, što je Krist za naše spasenje učinio i što sada čini.

Međutim kad bi se i svi dokumenti tradicije mogli istumačiti u tom smislu, da oni govore o Marijinoj saradnji samo kod sticanja milosti, opet bi stajalo, da nam je Marijino univerzalno majčinstvo čvrsti temelj za tvrdnju, da je ona posrednica sviju milosti. U tom bi naime slučaju Marijino majčinstvo prema ljudima kao odraz njezine saradnje kod sticanja milosti bilo poradi unutarnje veze između saradnje kod sticanja i dijeljenja milosti, pravni naslov za tvrdnju, da je Marija i dijelnica sviju milosti.

(Nastavit će se.)
